



NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for kystlynghei

Svinøya i Lurøy kommune, Nordland

NIBIO RAPPORT | VOL. 4 | NR. 132 | 2018



Annette Bär

Avdeling for kulturlandskap og biologisk mangfold, Tjøtta

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for kystlynghei. Svinøya i Lurøy kommune, Nordland

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Annette Bär

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
14.11.2018	4/132/2018	Åpen	420162	17/01345
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-02193-3	2464-1162	29	1	

OPPDRAAGSGIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdeling

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Kjell Eivind Madsen

STIKKORD/KEYWORDS:

Skjøtsel, utvalgte naturtyper, lyngsviing, kystlynghei, beiting

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biologisk mangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Rapporten gir en beskrivelse av en kystlyngheilokalitet som består av flere delområder på Svinøya i Lurøy kommune. Lokalitetene er en del av et større beiteområde som brukes til helårsbeite med gammelnorsk sau (GNS).

Skjøtselsplanen tar utgangspunktet i nåværende drift. Anbefalte skjøtselstiltak er beite med sau, sviing og fjerning av sitka, bjørkekratt og einer.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Nordland

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Lurøy

STED/LOKALITET:

Svinøya

GODKJENT /APPROVED

Knut Anders Hovstad

AVD. LEDER

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Annette Bär

FORSKER

**NIBIO**NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Skjøtselsplanen for Svinøya i Lurøy kommune har blitt revidert som et ledd i portefølje til fagkoordinatoren for trua naturtyper v/Annette Bär og i dialog med Fylkesmannen i Nordland, miljøvernavdelingen. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for videre skjøtsel av kystlynghei på Svinøya og tar hensyn til beitebrukernes driftsopplegg, kapasitet og ønsker. Planen er i samsvar med faggrunnlaget for kystlynghei (Direktoratet for naturforvaltning 2012).

Skjøtselsplanmalen er delt inn i ulike kapitler. Kapittel 2 gir en generell beskrivelse av naturgrunnlaget innenfor lokaliteten, og en beskrivelse av dagens drift. Del 3 er rettet mot bruker og forvaltningen og omhandler skjøtsel av lokaliteten, samt oppfølgingen av denne. Del 4 gir en beskrivelse av naturtypene som inngår i drifta, og genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i naturbase.

Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007), og faktaark for kystlynghei utformet av John Bjarne Jordal (Jordal 2014).

Takk til beitebruker Trond Tønder og Fylkesmannen i Nordland for godt samarbeid, verdifull informasjon og tilbakemeldinger i forbindelse med utarbeiding av planen.

Tjøtta, 29.10.2018

Annette Bär

Fagkoordinator for trua naturtyper i Nordland

NIBIO, Tjøtta

Innhold

1	Generelt om kystlynghei.....	5
1.1	Ulike typer kystlynghei	5
1.2	Geografiske variasjoner av kystlynghei	6
2	Om Svinøya – naturgrunnlag og dagens drift.....	7
2.1	Kort områdebeskrivelse av Svinøya.....	7
2.2	Driftsbeskrivelse	9
3	Skjøtsel av Svinøya – beskrivelse av planlagte tiltak.....	11
3.1	Generelt om skjøtsel av kystlynghei	11
3.2	Beiting og dyrehold i kystlynghei.....	11
3.3	Lyngsviing	13
3.4	Restaurering av kystlynghei.....	14
3.5	Mål for skjøtsel på Svinøya.....	15
3.6	Planlagte skjøtselstiltak på Svinøya.....	16
3.6.1	Beiterelaterte tiltak.....	17
3.6.2	Planer for sviing.....	17
3.6.3	Andre planlagte skjøtselstiltak	18
3.7	Oppfølging av skjøtelsplanen.....	18
4	Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten	19
4.1	Svinøya	20
5	Bilder.....	23
6	Videreførende informasjon	28
	Kilder	29
	Vedlegg.....	30

1 Generelt om kystlynghei

Kystlynghei er en flere tusen år gammel naturtype som er dominert av røsslyng. Naturtypen har blitt til i de ytterste, oseaniske strøkene langs kysten der klimaet er så mildt at småfe har kunnet gå ute hele året, eller det meste av året. Om sommeren har også storfe beitet i lyngheia, og lyng ble slått til vinterfôr.

For å skape godt beitegrunnlag ble lyngheiene svidd slik at det oppsto en mosaikk av gras- og urtevegetasjon (på nysvidde arealer) og lyngvegetasjon. Røsslyng er en vintergrønn dvergbusk som beites hele året, men er viktigst som fôrplante om seinhøsten og vinteren.

Grasvegetasjonen er først og fremst vår- og sommerbeite, men særlig starr kan spille en viktig rolle vinterstid. Selv om det er mange trekk i driftsmåten som er relativt ensartet, varierer både bruken og utformingen av kystlyngheia fra sør til nord og fra øst til vest.



Røsslyng er en viktig art i kystlyngheia.

Kystlyngheiene har spilt en viktig rolle i ressursutnyttelsen langs kysten og utgjorde tidligere ca. 2 % av landarealet i Norge. De strekker seg fra Lofoten i Nordland til Kragerø i Telemark. Det er også lynghei på noen få øyer i ytre Oslofjord, bl.a. på Hvaler i Østfold. Lyngheidriften har gått sterkt tilbake i løpet av 1900-tallet. Når driften reduseres eller opphører, gror lyngheiene igjen. Også skogplanting, gjødsling, oppdyrking, nedbygging og nitrogennedfall utgjør trusler mot gjenværende arealer, og kystlynghei er nå en sterkt truet naturtype (Norderhaug & Johansen 2011). Tradisjonell drift med helårsbeiting, eller beiting store deler av året, og lyngsviing er en forutsetning for opprettholdelse av kystlynghei.

Naturtypen kystlynghei inngår i kystlandskapet i en mosaikk med en rekke andre naturtyper slik som semi-naturlig eng- og strandeng, strandberg og myr. Det norske kystlyngheilandskapet utgjør en del av et større lyngheilandskap som finnes langs atlantehavskysten sør til Portugal. I Norge, som i resten av det europeiske kystlyngheiområdet er lyngheia på sterk tilbakegang. Norge har verdens nordligste kystlyngheier og dermed et spesielt ansvar for å ivareta disse. Variasjoner i miljøvariabler (kalkinnhold, uttørkingsfare og vannmetning) danner grunnlag for en rekke grunntyper av kystlynghei, og variasjoner i bruk (lyngsviing og beiting) øker kompleksiteten i artssammensetningen og diversitet. Tiden etter lyngsviing kan deles inn i fire ulike faser; pionerfase, byggefase, moden fase og degenererende fase, og enkelte arter kobles spesifikt til noen av disse fasene. Nybrent kystlynghei med lyng i pionerfasen inneholder en del urter og gras, mens gammel lynghei (30-50 år) ofte er meget artsfattig og har et velutviklet mosedekke. Selv om lynghei generelt regnes som et relativt sett artsfattig økosystem er det totale biologiske mangfoldet knyttet til hele lyngheisyklusen betydelig. Som i de fleste andre semi-naturlige økosystemer øker også artsmangfoldet, spesielt av de skjøtselsavhengige artene, med kalkinnholdet i jorda (pH).

1.1 Ulike typer kystlynghei

Kunnskapen om variasjonen i kystlyngheivegetasjonen er under utvikling. Det nyeste systemet for beskrivelse av variasjonen i norsk natur, Natur i Norge (NiN), deler kystlynghei på grunnlag av kalkinnhold, uttørkingsfare og vannmetning inn i tolv grunntyper: Kalkfattig bakli-hei, kalkfattig kystlynghei, kalkfattig tørr kystlynghei, kalkfattig fuktig kystlynghei, intermediær bakli-hei, intermediær kystlynghei, intermediær tørr kystlynghei, intermediær fuktig kystlynghei, svakt kalkrik kystlynghei, svakt kalkrik tørr kystlynghei, sterkt kalkrik kystlynghei, sterkt kalkrik tørr kystlynghei (Halvorsen et al. 2015).

I tillegg til røsslyng er bl.a. blåbær, flekkmarihånd, tyttbær, krekling, smyle, kornstarr, tepperot og skrubbær vanlige arter i norske kystlyngheier. Kalkrik kystlynghei skiller seg fra den kalkfattige ved et høyere innslag av kalkrevende arter som flekkmure, blåstarr, reinrose, vill-lin, fjellfrøstjerne og orkideer. Bakliheier, som ofte er nord- og østvendte, gjerne i humide skråninger, har typiske arter som bjørnekam, revebjelle, ormetelg, blåbær og blokkebær. Kystlynghei med høy uttøringsfare har gjerne arter som heigråmose, melbær, kveinarter, finnskjegg og gulaks. Kystlynghei med høy vannmetning skiller seg fra tørrere grunntyper ved et framtrædende innslag av fuktkrevende arter og myrarter som klokkeling, blokkebær, rome og bjønnskjegg.

Nedenfor finner du en kort beskrivelse av karakteristiske trekk for kystlynghei i sør, vest og nord. For å ivareta det biologiske mangfoldet er det viktig å ivareta lyngheier som representerer variasjonen langs hele kysten i tillegg til variasjonen i lokale komplekse miljøvariabler.

1.2 Geografiske variasjoner av kystlynghei

Sør-Norge

Det meste av kystlyngheiene i sør er relativt tørr kystlynghei, fukthei er sjeldnere. I de sørlige heiene forekommer klokkesøte langs kysten fra Lindesnes til Stavanger. I sørhellende lyngheier på litt næringsrik grunn kan man finne en del andre urter som blodstorkenebb, fagerperikum, kystmaure og firtann. På Lista og Jæren finnes det fortsatt en meget spesiell lyngheitype: lynghei som er et suksesjonstrinn mellom marehalmdyne og skog. De domineres av røsslyng, krekling, krypvier, marehalm og sandstarr.

Vest-Norge

Kystlyngheiene i vest dvs. fra Rogaland til Møre og Romsdal, har størst utstrekning i vest-øst-retning og for hundre år siden gikk lyngheia her langt inn i fjordene. I dag dominerer imidlertid lyngheia først og fremst de ytterste øyene og de ytre fjordstrøkene. Her finnes arter med høye krav til fuktighet og lang vekstsesong. Klokkeling, som vokser i fuktigere områder enn røsslyng, er vanlig her, og purpurlyng, som er frostømfintlig, finnes i en smal stripe ytterst på kysten til Sunnmøre. En rekke arter med vestlig utbredelse i Norge har lyngheia her som sitt viktigste habitat, for eksempel vestlandsvikke, lyngøyentrøst, fagerperikum, heiblåfjær og kystmyrklegg. Artsmangfoldet synker fra vest mot øst på grunn av at de klart vestlige artene faller ut.

Midt- og Nord-Norge

Fra Trøndelag til Nordland, dominerer fukthei på grunn av mye nedbør og lav temperatur. Torvdybden kan være flere desimeter og overgangen mot myr er glidende. Krekling blir et stadig vanligere innslag nordover og kan bli mer dominerende enn røsslyngen. Siden den har lavere beiteverdi kan det skape problemer i områder med vinterbeiting. Slåttstarr og torvull er også vanlige. Fra Sunnmøre og nordover minker innslaget av vestlige arter, mens innslaget av nordlige arter og fjellarter øker, som for eksempel dvergbjørk, rypebær og molte. Tørrhei (høy uttøringsfare og lav vannmetning) kan forekomme i sørhellinger og på arealer med skrint jordsmonn. Her øker andelen av urter og gras som tepperot, engkvein og rødsvingel, og melbær er et karakteristisk innslag. Den norske kysten domineres av fattige bergarter, men nordover finnes det innslag av kalkrike bergarter som gir rik hei med innslag av kalkrevende arter. Også på skjellsand kan det utvikles slik rik hei.

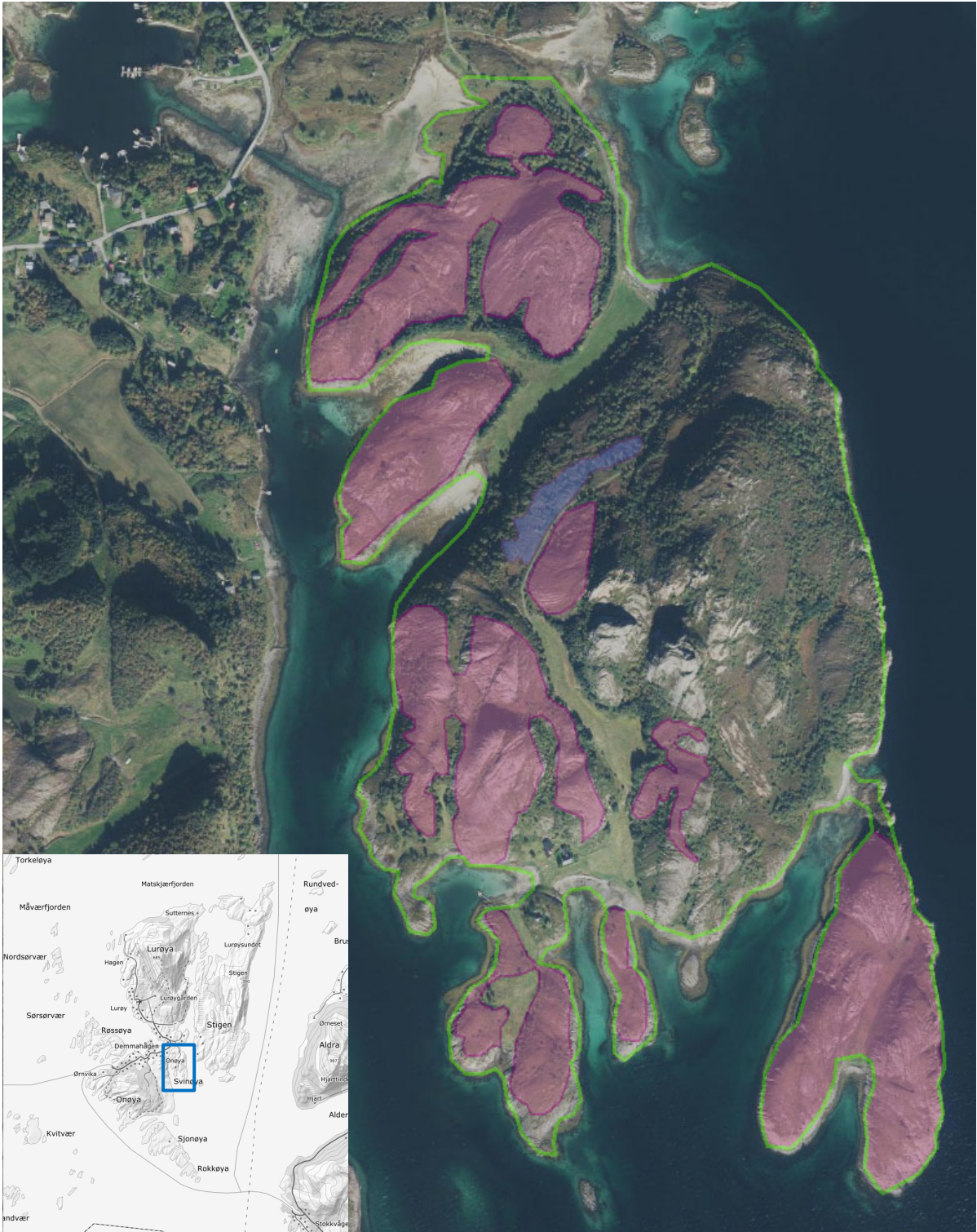
2 Om Svinøya – naturgrunnlag og dagens drift

2.1 Kort områdebeskrivelse av Svinøya

Svinøya ligger i Lurøy kommune, rett øst for Onøya og sør for Lurøya med fast veiforbindelse mellom Lurøya og Svinøya. Området består av kystlynghei i tillegg til innmark, myr, strandeng og naturbeitemark. Mye av kystlyngheiarealet er gjengrodd i tillegg til en god del plantefelt av sitka med spredning inn i kystlynghei. Det finnes fortsatt enkelte åpne heiområder lengst sør, lengst nord og noe vest på øya, samt mindre områder på noen topper midt på øya. Det er disse åpne partier hvor det finnes verdifull kystlynghei. Til sammen 8 delområder utgjør kystlyngheilokaliteten på til sammen 228 daa som er av regional verdi (verdi B). Kystlynghei-lokaliteten inngår i et større beiteareal på totalt 636 daa som strekker seg over hele Svinøya, inkludert noen småøyer i sør. Et område på 7 daa er i tillegg avgrenset som utvidelse og kan inkluderes i lokaliteten etter omfattende restaurering, først og fremst ved rydding av trær og kratt.

Kystlyngheiutformingene er hovedsakelig nokså artsfattige. Størst andel består av kalkfattig kystfukthei. Der det er skrint og lyngvegetasjonen opptrer i mosaikk med bart berg dominerer tørrere kystlyngheiutforminger. Berggrunnen på Svinøya består av kvartsitt og dels noe rikere med harde glimmerskifere og glimmergneiser. Området ligger i mellomboreal vegetasjonssone og klart oseanisk vegetasjonsseksjon.

Svinøya har en svært lang beitehistorie. Siden 1990 har den vært kontinuerlig brukt til helårsbeite for 40-50 gammelnorsk sau. Sør på Svinøya finnes et mindre inngjerdet slåttemarksareal på ca. fem mål som slås og hesjes og gjødsles kun med husdyrgjødsel. Graset tørkes til høy og brukes som tilleggsfôr om vinteren. Grunneier rydder kontinuerlig i skogsområdene på øya, spesielt der sitkagran står. Bjørkekratt og einer i kanten har også blitt fjernet årlig. Denne jobben er planlagt å videreføre framover.



Figur 1. Kart over Svinøya som viser beiteområde (grønn linje) og delområdene (rosa) av kystlyngheilokaliteten som inngår i beitedriften. Det blå området er kystlynghei som har behov for omfattende restaurering.

2.2 Driftsbeskrivelse

Dato for utarbeiding av driftsbeskrivelse: 20. oktober 2018
Beskriv dagens beite (ev. tegn inn på kart): Gammelnorsk sau er på helårsbeite på så å si hele Svinøya. Beiteområdet omfatter kystlyngheilokaliteten som består av flere delområder, gammel innmark, gjengrodd kystlynghei, strandeng og naturbeitemark
Hvor mange dyr beiter i område: De siste årene har det vært 40-50 søyer + lam på beite.
Beskriv nåværende opplegg for sviing (Hva har du svidd, når ble det svidd, ev. tegn inn på kart): Ingen områder har blitt svidd så langt.
Har du gjort andre skjøtselstiltak enn beiting og sviing: Sitkaspredning i deler av lokalitene har blitt fjernet. Det har blitt fjernet sitkagran, bjørk og einer i kanten av lokaliteten.
Vet du hvordan området har vært skjøttet tidligere (beiting, lyngslått, sviing eller annet)? Fra 1924 til 1964: 4-5 kuer, 10-20 sauer og noen griser. Fra 1960-tallet frem til 1990 var Svinøya sporadisk leid ut til beite for både okser og sau. Fra 1990 helårsbeite med 40-50 utegangersau. Sviing av kystlynghei på Svinøya kan ikke minnes.
Er det noe med dagens skjøtsel (antall dyr, kvalitet på beiteområdene) du mener bør endres? Det er alltid behov for mer rydding av einer, sitka og bjørk. Antall beitedyr kunne sikkert økes om sommeren, men beitegrunnlaget tidlig om våren begrenser antall dyr samt at det vil medføre en del investering i utstyr som ikke vurderes å være forsvarlig.
Må skjøtselen tilpasses spesielle verdier i området (sjeldne arter, problemarter, kulturminner, vern etc.)? nei
Beskriv rutiner for tilsyn og sanking: Tilsyn ca. 1x i uka i forbindelse med opphold på hytta. Foring med kraftfôr for tilvenning og lettere samling om høsten. Om høsten samles dyrene for sortering, slakting, klipping/napping av ull og merking av lam
Beskriv tilgang til ly på beite: Et leskur er plassert i nordvegg på låven. Ellers finnes en del dalsøkk samt klynger med større trær som gir ly.
Beskriv rutiner for eventuell nødfôring og plassering av fôrplass: Fôring med kraftfôr rundt husene. Innkjøp av høy, i noen år lages eget høy på inngjerdet slåttemark ved husene.

Beskriv vanntilgang til dyra på beite:

Myrområdene og rennende vann i bekker. Har aldri opplevd at drikkevannkilde har vært 100% tilfrosset / islagt. Ved behov benyttes i tillegg vanntrau med varmekabel.

Relevante tillatelser fra Mattilsynet (for eksempel dispensasjon til «utegang uten tjenlig oppholdsrom»):

Viser til sist mottatte tillatelse gitt fra Statens Dyrehelsetilsyn den 01.10.2002, arkivnr. 752.21

Driften gjennom året:

Lamming rundt 10. april ute i beiteområde.
Samling av dyr til sortering, slakting, klipping/ napping av fjorårsull og merking av lam.
Værene går i lag med søyene hele året.
Fôring med noe kraftfôr for tilvenning gjennom hele året.
Tilleggsfôring med høy om vinteren etter behov.
Oppsyn 1x i uka hele året. I tillegg avvikles det meste av ferie på stedet.

Har dere ønsker eller mål for de neste 3-5 år som det skal tas hensyn til?

Ønsker å fortsette med samme antall sau. Ønsker å rydde mest mulig sitka, bjørk og kratt.

Andre kommentarer:

3 Skjøtsel av Svinøya – beskrivelse av planlagte tiltak

3.1 Generelt om skjøtsel av kystlynghei

Kystlyngheiene er skapt ved rydding av skog, lyngsviing, beiting og lyngslått. De har utviklet seg gjennom gjensidig påvirkning mellom lynghei og beiting, først og fremst med gammelnorsk sau, men også med geit og sommerbeiting med storfe. Helårsbeite med gammelnorsk sau ansees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. Ved innsiktsfull drift kan en også skjøtte kystlynghei ved beiting med spælsau, norsk kvit sau eller andre saueraser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsfôring når forholdene tilsier det. Storfe som kviger, sinkyr (kyr i tørrperioden), ammekyr med kalv samt kastrater kan beite i kystlynghei om sommeren når det inngår strandeng eller andre arealer med gras- og halvgras i tilstrekkelig omfang i beiteområdet som helhet.

3.2 Beiting og dyrehold i kystlynghei

Beiting er viktig for ivaretagelsen av kystlyngheiene, og i snøfattige og vintermilde kyststrøk med kystlynghei finner man former for utegangerdrift. Hold av dyr, uansett driftsform, krever at man følger tilhørende regelverk, se www.lovdata.no. Utegangerdrift er omtalt spesifikt flere steder i regelverket, med både egne tilpasninger og med dispensasjoner fra hovedregelverket mot at enkelte vilkår holdes. Av viktige regelverk å sette seg inn i, kan man trekke frem: «Lov om dyrevelferd» (Dyrevernova), «Forskrift om velferd for småfe», «Forskrift om velferd for produksjonsdyr», «Forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe» og «Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer». Dispensasjon om «utegang uten tjenlig oppholdsrom» krever tillatelse fra Mattilsynet.

For å kunne tilpasse dyretallet til beitegrunnlaget, må beitegrunnlaget vurderes. Beitegrunnlaget påvirkes av variasjoner i både naturforhold og hevd, og må derfor vurderes for hvert enkelt beite. Ofte inngår det flere naturtyper i det samlede kystlandskapet som beites, noe som også bør tas inn i den totale vurderingen av dyretallet. Dette kan være strandenger som er gode vår- og sommerbeiter, eller myr som kan ha viktige halvgress og starr utover høst og vinter. Kystlynghei i god hevd utgjør gode beiter, og inneholder helst vekslinger av røsslyng i både pionerfase, byggefase og moden fase. Dette gjør at beitedyrene kan veksle mellom røsslyngplanter av ulik alder og høyde. Beitekvaliteten til røsslyngen varierer med alder, og særlig gammel, forvêdet og skadet røsslyng forringer beitene mye. En del kystlyngheier finnes i vekslinger med mye bart berg, mens andre lyngheier danner tette tepper hvor røsslyngen har et høyt dekke. Både dekning og kvalitet på røsslyng tas med i beregningen av dyretall per arealenhet.

I «Forskriften om velferd for småfe», omtales utegangerdrift spesielt, og i § 18 «Unntak fra kravet om tjenlig oppholdsrom – utedrift», kan oppsummeres i følgende viktige punkt:

- 1) *Dyretallet skal tilpasses beitegrunnet.*
- 2) *Eier eller annen med ansvar for dyrene skal ha mulighet til raskt å skaffe tilstrekkelig og egnet fôr i tilfelle situasjoner der beitet ikke gir tilstrekkelig næring.*
- 3) *Det skal etableres fôringsplass som gjør det mulig å fôre dyrene på en god måte.*
- 4) *Terreng og vegetasjon skal gi tilstrekkelig ly, og dyrene skal ha beskyttende ullfell i kalde årstider.*
- 5) *Det skal etableres innhengning som gjør det mulig å samle dyrene.*
- 6) *Dyrene skal samles når det er nødvendig av dyrevernmessige hensyn, og minimum vår og høst for kontroll, merking, napping og klipping av ull, nødvendig parasittbehandling, o.l.*
- 7) *Paring skal skje slik at lamming og kjeing kan forekomme når beite- og klimaforhold er gunstige.*
- 8) *Tilsynet skal intensiveres før og under lamming.*

Gode vinterbeiter er nødvendig for et godt dyrehold. Nøkkelarten røsslyng inngår i beitegrunnet gjennom hele året, men er viktigst utover høsten og vinteren, da omfanget av andre beiteplanter reduseres. Selv om røsslyng er den viktigste vinterbeiteplanta, er tilgang på starr og gras som dyra finner innimellom lyngen betydningsfull for det samlede næringsopptaket om vinteren. Småfe på utmarksbeite skal etter regelverket ha tilsyn minst en gang per uke i områder uten særskilt risiko. Ved mistanke om økt fare må tilsynet intensiveres slik at forhold som kan medføre dårlig velferd, syke, skadde og avmagrede dyr, oppdages så tidlig som råd er. Det er en forutsetning at beitelokalitetene gir muligheter for å komme til med nødfôr, også i perioder med dårlig vær. Beitene må ha tilstrekkelig ferskvannstilgang gjennom hele året. Det må planlegges løsninger for mulig vannmangel, både sommer som vinter.

Gammelnorsk sau og andre husdyrslag

Gammelnorsk sau (ofte kalt villsau) er mye brukt i utegangerdrift i kystlynghei, ettersom det er en hardfør, lett sau som er tilpasset helårsbeiting hvor det er vilkår for det. Under de riktige kombinasjoner av milde vintre, tilstrekkelig med areal og velskjøttede kystlyngheier, greier gimrer og voksne sauer av gammelnorsk sau seg vanligvis tilfredsstillende gjennom vinteren. Paring skal skje slik at lamming om våren ikke starter før beitegraset er kommet i vekst slik at sauene finner næringsrikt fôr til produksjon av melk. Kommer det tungt snøfall som blir liggende, og som gjør det vanskelig for sauene å få tak i tilstrekkelig fôr, må en straks sette inn tiltak med tilleggsfôring og om nødvendig hente dyrene i hus og/eller innhengning med ly for nødvendig oppfølging. Innholdet av protein i beiteplantene gjennom vinteren er gjerne noe knapt. Gammelnorsk sau kan i noen grad tære litt på kroppsreserver gjennom vinteren. Dyrene må da ha fått bygd opp kroppsreserver gjennom sommer, høst og førjulsvinter.



Gammelnorsk sau er godt tilpassa beiting i kystlynghei.

Dersom lammene fra sau i kystlynghei ikke har nådd tilfredsstillende slaktevekt, kjøttsetting og fettinnhold ved tidspunktet for høstslaktning må man gjøre tilpasninger. Disse lammene som ikke er slaktemodne må da overvintres på en måte som sikrer tilstrekkelig fôrtilgang og god dyrevelferd. Små

sauelam må ikke gå sammen med vær slik at de kan bli paret, da drektighet krever svært mye og setter individet tilbake i utvikling, og kan være i strid med kravet om godt dyrehold. Produksjonsmessig er det heller ikke noen god løsning at utegangersau lammer årsgamle, da en lett kan komme inn i en vond sirkel med seinere lamming og dermed små lam om høsten.

Vanlig norsk kvit sau og andre norske langhalete raser med regional utvikling og tilpassing (steigar, cheviot, ryggja), spælsau og eventuelt andre saueraser kan også beite i kystlynghei lenge utover høsten der det er vilkår for det, og i deler av vinteren når det blir kombinert med inneføring som sikrer dyra tilstrekkelig med energi og protein. Driftsmåten som kombinerer utegangerdrift og inneføring er lite brukt i dag sammenlignet med tidligere, men er fortsatt i bruk m.a. i området ved Lindesnes i Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og enkelte steder videre nordover langs kysten. Beiting med de langhala sauerasene eller spælsau i kystlynghei gjennom sommeren vil ofte gi mindre tilvekst på lamma enn annet utmarks- eller fjellbeite. Mengdeinnslaget av gras og urter er viktig, det gjelder å få en god start på tilveksten hos lamma fra våren av, og at tilveksten ikke stagnerer og blir for lav når en kommer utover sommeren og seinsommeren. Ved større innslag av strandeng i tilknytning til kystlynghei, kan beitet være tilfredsstillende som sommerbeite både til tynge saueraser og stedvis til storfe (sinkyr, kviger, kastrater, ammekyr). Naturtypen strandeng er det generelt mer av på deler av Trøndelagskysten og særlig i Nordland (Helgelandskysten) enn hva som er tilfelle på Vestlandet.

3.3 Lyngsviing

Lyngsviing er avgjørende både for opprettholdelse av ønsket artsinnhold i lyngheiene og det biologiske mangfoldet, og for sikring av godt og tilstrekkelig beitegrunnlag. Det er derfor viktig å planlegge lyngsviingen for flere år framover slik at man til enhver tid har den mosaikk av grasarealer og lyngarealer av forskjellig alder som er ønskelig. Ved planleggingen av avsviingen må man også ta hensyn til spesielle verdier knyttet til området, slik som fugl, kulturminner, landskapsestetikk og eventuelle erosjonsproblemer. Det er viktig å orientere seg om hvilke verdier som finnes i området gjennom f.eks. forvaltningsorgan som kommunen, fylkeskommunen, Fylkesmannen eller Miljødirektoratet/Statens Naturoppsyn, og tilpasse den planlagte skjøtselen til disse verdiene. Når det gjelder lyngsviing, er de generelle rådene at avsviingsflatene ikke skal være for store. Med store avsviingsområder minker det biologiske mangfoldet og sauen får vanskeligere for å finne godt fôr i tilstrekkelige mengder til enhver tid. For lammenes tilvekst er det spesielt viktig at det finnes lett tilgjengelige grasarealer fra våren og utover sommeren. Lyngsviingsarbeidet blir imidlertid mer arbeidskrevende når avsviingsarealene er små så det gjelder å finne en passe balanse.



Lyngsviing er ei vanleg skjøtselsform i kystlynghei.

I denne sammenheng er det viktig å kunne vurdere og bestemme hvor lang tid det skal gå mellom hver gang man svir av samme område dvs. hvilken rotasjonsperiode lyngheivegetasjonen skal ha. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel ("moden") dvs. vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy, brenner man på nytt. Hvor lang tid det tar varierer med klima, lokale vokseforhold og beitetrykk, men man regner med 8-20 år. Siden utviklingen av røsslyngen kan variere så mye er det viktig at man lager individuelle skjøtselsplaner som tar hensyn både til røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av

problemarter som kan komme inn etter sviing. Eksempler på problemarter er einstape, sitkagran, rynkerose og tistler.

Selve avsviingsarbeidet må også planlegges nøye med hensyn til hvor ilden skal starte og avsluttes. Myr- og vannkanter kan være naturlige avslutningslinjer, men det hender at man må lage branngater (5-6 m) for å sikre en god avslutning. Man må sørge for å ha brannsløkkingsutstyr tilgjengelig og man må varsle brannvesenet på forhånd. Naboer bør også varsles. Det er viktig å være mange nok for å sikre at man kan styre brannen. Brenning må bare gjennomføres under gunstige værforhold og med tele eller fuktig jord, dvs. i perioden fra sein høst til tidlig vår. Hvis man ikke selv har erfaring med lyngsviing, bør man få hjelp fra noen med erfaring, i hvert fall første gangen.

3.4 Restaurering av kystlynghei

I gammel lynghei dvs. lynghei som ikke har vært brent på lenge, kan det være et kraftig oppslag av busker og trær. Hvis lyngheia skal tas i bruk igjen bør dette ryddes før man brenner på nytt. Noe bjørk, rogn og ulike vierarter bør imidlertid settes igjen fordi det kan være viktig ”tilskuddsfôr” for sauene. I gammel lynghei er det mer mose og lav i bunnsjiktet enn i lynghei som har vært i kontinuerlig drift. Det kan forårsake seinere regenerering av vegetasjonen etter sviing. I tillegg kan gammel lyng ha vanskeligere for å sette rotskudd, noe som også forsinker regenereringen. Selv om regenereringen i gammel røsslyng går seint etter første sviing, kan det gå raskere ved ny sviing. Det beste resultatet oppnås imidlertid i områder som ikke er for gjengrodde.

3.5 Mål for skjøtsel på Svinøya

SKJØTSELSPLAN			
Dato utarbeiding av skjøtelsesplan:			
15.10.2018			
Dato befarings:			
07.09.2018			
Dato samtale med grunneier/bruker:			
07.09.2018			
Utformet av:		Firma:	
Annette Bär		NIBIO	
UTM sone:	Nord:	Øst:	Gnr./Bnr.:
33 W	7365946	0405629	19/1
Areal (nåværende):		Areal (etter evt. restaurering):	
228 daa		228+7 = 235 daa	
Del av verneområde:		Hvilket vern:	
Nei			
Finnes det særskilte skjøtselshensyn i området, hvilke:			
Nei			
MÅL			
Hovedmål for lokaliteten:			
<ul style="list-style-type: none"> - Sikre god hevd av kystlyngheia gjennom beiting med gammelnorsk sau (GNS); fortrinnsvis helårsbeite - Holde landskapet åpent med minst mulig gjengroing med bjørkekratt og innslag av fremmede arter - Arealet med kystlynghei av regional verdi (verdi B) skal være på dagens nivå eller mer 			
Konkrete delmål:			
<ul style="list-style-type: none"> - Fortsette med beiting med min. nåværende antall dyr på helårsbeite - Fjerning av sitkaspredning og bjørkekratt i delområdene for å holde verdifull kystlyngheiareal åpne - Tynning og rydding av sitkagran, bjørk og einer i kanten til delområdene for å forhindre spredning 			
Ev. spesifikke mål for delområde(r):			
<ul style="list-style-type: none"> - Teste sviing på Trøholmen - Restaurering av utvidelsesområde 			
Tilstandsmål arter:			
<ul style="list-style-type: none"> - Innslag av røsslyng med forskjellige aldersstadier i kystlyngheivegetasjon - Innslag av krekling skal ikke øke 			
Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:			
<ul style="list-style-type: none"> - Oppslag av sitkaspredning og bjørkekratt i delområdene skal fjernes - Trinnsvis fjerning av sitka, bjørk og storvokst einer i kantene av delområdene 			

3.6 Planlagte skjøtselstiltak på Svinøya



Figur 2. Kart som viser lokaliteten og skjøtselstiltak.

3.6.1 Beiterelaterte tiltak

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak, beiting:			
Videreføring av beiting med gammelnorsk sau (GNS) på helårsbeite innenfor et beiteareal på ca 636 daa, hvorav 228 daa er per d.d. definert som verdifull kystlynghei. Optimalt antall dyr i forhold til beitetrykk, utstyrsbehov og arbeidsinnsats ifølge beitebrukeren er 40-50 søyer + lam.			
KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak beiting med totalareal:		Derav beite i kystlynghei/ tilskudd antall søyer	
Svinøya (636 daa)	årlig	228 daa* = 23 søyer * maks. 1 søye/10 daa; 200,-/søye	
Utstyrsbehov knyttet til beiting og tilrettelegging for beiting:			

3.6.2 Planer for sviing

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak med sviing:			
Det har ikke blitt svidd i område. Mulighet og nødvendighet for å svi røsslyng er redusert siden andel røsslyng har blitt kraftig redusert de siste årene pga harde værforhold om vinteren/tidlig våren. På Trøholmen er det imidlertid gode topografiske forhold til å prøve seg på sviing, samtidig som det er behov for sviing på grunn av en del gammel og delvis dø røsslyng. På sikt er det behov for sviing også utenfor Trøholmen for å redusere andel krekling og einer på en effektiv måte.			
Inntegnete sviarealer på Trøholmen (figur 2) skal svis én om gangen med min. et par år mellomrom.			
KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak sviing:			
Trøholmen	Uttesting 2018/19	Totalt 6,3 daa/2 år * 1000 kr /daa	
Utstyrsbehov knyttet til sviing:			
Brannvifter, gassbrenner			

3.6.3 Andre planlagte skjøtselstiltak

ANDRE AKTUELLE SKJØTSELSTILTAK			
<p>Beskrivelse av andre tiltak, ut over restaurering, sviing og beiting.</p> <p>Grunneieren rydder kontinuerlig i skogsområdene på øya, spesielt der sitkagran står. Bjørkekratt og einer i kanten har også blitt fjernet årlig. Denne jobben er planlagt videreført framover. Rydding og tynning anbefales i prioritert rekkefølge (se nedenfor).</p>			
KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
<p>Tiltak i prioritert rekkefølge:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fjerning av sitkaspredning og bjørkekratt innenfor delområdene for å holde verdifull kystlyngheiareal åpne (se figur 2) 2. Tynning og rydding av sitkagran, bjørk og einer i kanten til delområdene for å forhindre spredning (se figur 2) 3. Fjerning av trær og kratt i utvidelsesarealet 	<p>Fra 2018 og årlig oppfølging</p>	<p>Så mye som mulig, avhengig av kapasitet</p> <p>Sitkaspredning: 48 daa Sitka + bjørk: 58 daa Bjørkekratt: 7,7 daa</p> <p>Sitkaspredning: 1+2 daa Bjørk og einer: 2+2,8+2,9 daa</p> <p>7 daa</p>	
<p>Utstyrskrav: ryddesag, motorsag</p>			

3.7 Oppfølging av skjøtselsplanen

OPPFØLGING
<p>Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år:</p> <p>Ja</p>
<p>Behov for registrering av spesifikke naturtyper og/eller artsgrupper:</p> <p>Nei</p>
<p>Nylig gjennomførte eller påbegynte tiltak som er finansiert:</p> <p>Beiting, rydding/tynning av bjørkekratt, einer og sitka</p>
ANSVAR
<p>Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen:</p> <p>Trond Tønder, grunneier og beitebruker</p>

4 Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten



Figur 3. Kystlyngheilokalitet på Svinøya med verdisetting og arealstørrelse

4.1 Svinøya

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)						
Navn på lokaliteten: Svinøya		Kommune: Lurøy		Områdenr.:		
ID i naturbase: BN00090792		Registrert i felt av: Annette Bår		Dato: 7.09.2018		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Kvalvik, M.S. 2013. Skjøtselsplan for kystlynghei. Svinøya, Lurøy kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 8 (124).				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovednaturtype (% andel fordeling): D07 Kystlynghei - 80 % Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling): D04 Naturbeitemark – 3 % G05 Strandeng og strandsump – 2 % Bart berg - 15 %			Grunntyper etter NiN, M1:5000 (% andel fordeling): D0708 - Kalkfattig kystfukthei – 50 % D0707 – Kalkfattig kysthei – 30 % D0404 - Frisk fattigeng – 3 % G0503 – Hevdet med beite – 2 %			
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Bilder			
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11): --						
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper: tørr lynghei (H1) fuktig lynghei (H3) frisk fattigeng (G4) øvre salteng (U5)
< 20 m	x	God		Slått		
20-50 m		Svak	x	Beite	x	
50-100		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/hagestell		

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

Innledning:

Svinøya ble befart 7.09.2018 av fagkoordinator for trua naturtyper i Nordland v/Annette Bär (NIBIO) med formål om å revidere skjøtselsplanen fra 2013. Områdebeskrivelsen baserer seg på kartlegging i 2013 og ble supplert med opplysninger fra befaringen i 2018. Sammen med beitebrukeren ble det fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering og områdeavgrensning i forhold til revidering av planen.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten på 228 daa ligger på Svinøya i Lurøy kommune, rett øst for Onøya og sør for Lurøya. Det er fast veiforbindelse mellom Lurøya og Svinøya. Svinøya er en kupert øy og delvis gjengrodd i tillegg til en god del plantefelt av sitka. Det finnes fortsatt enkelte åpne heiområder lengst sør, lengst nord og noe vest på øya, samt mindre områder på noen topper midt på øya. Etter befaring i 2018 ble lokaliteten utvidet med fire delområder i sør og midt på øya slik at åtte delområder danner til sammen en lokalitet med samme beskrivelse. Et område på 7 daa er i tillegg avgrenset som utvidelse og kan inkluderes i lokaliteten etter omfattende restaurering, først og fremst ved rydding av trær og kratt. Delområdene i nord består av to separate områder vest for veien. Delområdene i sør består av Trøholmen i sørøst og to halvøya i sørvest. Midt på øya ligger det tre delområder som til dels har ganske så skrinne lyngheiforekomster. Kystlyngheilokaliteten inngår i et større beiteareal på totalt 636 daa som strekker seg over hele Svinøya, inkludert noen småøyer i sør. Resterende deler av Svinøya består av noe innmarksareal og utmark som er mer eller mindre gjengrodd i tillegg til innslag av fremmedarter. Øvrige utmarksområder på Svinøya vurderes ikke å ha kystlynghei av verdi per i dag. Berggrunnen på Svinøya består av kvartsitt og dels noe rikere med harde glimmerskifer og glimmergneiser. Området ligger i mellomboreal vegetasjonssone og klart oseanisk vegetasjonssesksjon.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Hovednaturtype er kystlynghei (D07), og utgjør ca. 80 prosent av totalarealet. Utformingene er 50 % *kalkfattig kystfukthei* (D0708), 30 % *kalkfattig kysthei* (D0707). Vegetasjonstyper er *fuktig lynghei* (H3) og *tørr lynghei* (H1). Delområdet midt på øya består av mye bart berg. Tilleggsnaturtype er tre prosent naturbeitemark (D04) sammen med 2 % strandeng og strandsump (G05) som finnes hovedsakelig midt på Trøholmen

Artsmangfold:

Kystlyngheikutformingene er hovedsakelig nokså artsfattige. Delområdene i nord og Trøholmen har tidligere blitt beskrevet med dominans av røsslyng. Røsslyngdekning har gått tydelig tilbake mest sannsynlig på grunn av to ekstreme vintre (2013/14 og 2018) hvor røsslyng generelt på Helgeland fikk store skader. En del død røsslyng vitner om dette. På Trøholmen er røsslyngbestanden delvis gammel. Mange steder dominerer nå blokkebær og/eller krekling. Andre vanlige arter er einer, molte, skrubbær, tyttebær, blåbær, rypebær, myrull, engfrytle, slåttestarr og rødsvingel. I nord og midt på øya grenser delområdene opp mot tett sitkagranskog, som delvis sprer seg inn i de åpne heiområdene. På knausene i det nordligste delområdet og halvøyan i sørvest finnes den del oppvekst av bjørk og rogn. Trøholmen er det mest åpne og best bevarte heiområdet i lokaliteten. Lyngheivegetasjon er sammenhengende med en forholdsvis høy andel av røsslyng. Delområdet midt på øya er skinnere enn de andre områdene og mange plasser er vegetasjonsdekket ikke sammenhengende. Dette område samt øyan i sørvest er noe rikere med innslag av kalkindikatorer.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Lokaliteten er lett tilgjengelig med veiforbindelse, og har en svært lang beitehistorie. På slutten av 1800-tallet fantes det to husmannsplasser på Svinøya som senere ble sammenslått til en. Da stedet ble solgt i 1925 kunne gården fø fire-fem kuer, hest og noen sauer, samt slaktegris. Det ble også avlet korn og poteter til husbruk (Bush 1984). Fra 1924 til 1964 bodde besteforeldrene til dagens grunneier på øya, og hadde fire-fem kuer, 10-20 sauer og noen griser. Fra 1960-tallet frem til 1990 var Svinøya sporadisk leid ut til beite for både okser og sau. Dagens grunneier bodde på øya mellom 1990 og 2006 og begynte med sauebeite på 1990. I dag går 40-45 gammelnorsk sau på helårsbeite på det inngjerdete areal på Svinøya.

<p>Sør på Svinøya finnes også et mindre inngjerdet slåttemarksområde på ca. fem mål som slås og hesjes og kun gjødsles med naturlig gjødsel. Grunneier rydder kontinuerlig i skogsområdene på øya, spesielt der sitkagran står. Bjørkekratt og einer i kanten har også blitt fjernet årlig. Denne jobben er planlagt å videreføre framover.</p>
<p>Fremmede arter: I delområdene i nord og midt på øya vokser sitkagran som også sprer seg inn i kystlynghei fra kantene. Buskfuru vokser i kanten, men det kunne ikke observeres noen spredning.</p>
<p>Kulturminner: Ikke i lokaliteten, men utenfor finnes et gammelt steingjerde og trolig også andre rester av gammel bosetting.</p>
<p>Skjøtsel og hensyn: Det beste for de biologiske verdiene er om området fortsatt beites året rundt med gammelnorsk sau. Det er også anbefalt å svi gammel lyng for å fornye røsslyngen og redusere krekling. Små sitkaplanter som har spredd seg inn i lokaliteten må fjernes. Fjerning av sitkagran og einer i kanten av lokaliteten er også å anbefale.</p>
<p>Del av helhetlig landskap: I lokaliteten ligger innenfor et større beiteområde hvor det også finnes naturbeitemark, strandeng og innmarksareal i tillegg til kystlynghei. På Svinøya finnes også en mindre slåttemark som drives ekstensivt og gir tilskuddsfôr til dyrene.</p>
<p>Verdibegrunnelse: Lokaliteten er artsfattig og rødlistearter ble ikke påvist. På Svinøya har det imidlertid vært helårsbeite med gammelnorsk sau i lang tid, noe som er sjeldent i nordnorsk sammenheng. Lokaliteten har blitt utvidet til å omfatte 228 daa. Røsslyngen har gått mye tilbake på grunnen av ekstreme klimaforhold. Det som er igjen er delvis gammel. Sitkagran sprer seg inn i lokaliteten, noe som kan true de biologiske verdiene hvis de små sitkaplantene ikke fjernes. Det har blitt gjennomført en del rydding av einer, sitka og bjørkekratt i kantene og delvis også inne i lokaliteten. Lokaliteten er vurdert til verdi B, viktig, grunnet sin størrelse, tilstand og kontinuerlig helårsbeite med utegangersau. Rydding av sitka og bjørkekratt er viktig for å holde resterende lyngheiarealene åpen og dermed sikre lokalitetenes verdi. Sviing anbefales for å forynge røsslyngen og hjelper også for å øke beiteverdien med tanke på reduisering av krekling og einer. Dette vil styrke lokalitetenes verdi.</p>
<p>Merknad:</p>

5 Bilder



Bilde 1. Kystlyngheilokaliteten sett nordover fra båt. Sentralt på bilde er kystlynghei veldig skrint. På venstre siden vises partier som har blitt ryddet for einer og bjørkekratt

Foto: A. Bär.



Bilde 2. Rydding av einer og tynning av bjørkebestanden i kanten av kystlyngheilokaliteten midt på øya

Foto: A. Bär.



Bilde 3. Delområde av kystlynghei på Trøholmen med strandeng sentralt på øya og som går over i naturbeitemark

Foto: A. Bär.



Bilde 4. Kystlyngheilokaliteten på Trøholmen viser en del gammel og død lyng som anbefales å svi for å forynge røsslyng og forbedre beitegrunnet

Foto: A. Bär.



Bilde 5. Nytt delområde midt på øya på 8 daa.

Foto: A. Bär.



Bilde 6. I nordlig tilknytning til et nytt delområde midt på øya på 7 daa (verdi B) sprer seg sitkagran oppover lia. Denne bør fjernes

Foto: A. Bär.



Bilde 7. Det er skrint på berget. Deler av skråningen er med i et nytt delområde. I bakgrunn ligger en av halvøyene sørvest på Svinøya som også innlemmes i kystlyngheilokaliteten.

Foto: A. Bär.



Bilde 8. Halvøyene lengst sørvest på Svinøya utgjør nye delområder. Bjørkekratt bør fjernes for å holde arealet åpent.

Foto: A. Bär.



Bilde 9. Lokaliteten midt på øya langs vestsiden av veien er definert som utvidelsesområde som kan bli en del av kystlyngheilokaliteten etter den har blitt restaurert. Lyngbestanden er bra med en del røsslyng, men arealet er grodd igjen med både små og større trær. Grunneier ønsker å rydde her

Foto: A. Bär.

6 Videreførende informasjon

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se: **Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker** som finnes på DNS hjemmesider:

<http://www.dirnat.no/content/1916/>

Annen aktuell litteratur:

- Buer, H. 2011. Villsauboka. Selja Forlag, Florø.
- Haaland, S. 2002. Fem tusen år med flammer; det europeiske lyngheilandskapet. Vigmostad & Bjørke.
- Halvorsen, R., Bryn, A., Erikstad, L. & Lindgaard, A. 2015. Natur i Norge - NiN. Artsdatabanken, Trondheim (<http://www.artsdatabanken.no/nin>).
- Halvorsen, R., medarbeidere og samarbeidspartnere, 2015. NiN – typeinndeling og beskrivelsessystem for natursystemnivået. – Natur i Norge, Artikkel 3 (versjon 2.0.3): 1–509 (Artsdatabanken, Trondheim; <http://www.artsdatabanken.no>.)
- Kaland, P.E. & Vandvik, V. 1998. Kystlynghei. S. 50-60 i: Framstad, E. & Lid, I.B. (red.) Jordbrukets kulturlandskap, Universitetsforlaget, Oslo.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.
- Nilsen, L.S. (red.) 2009. Naturen. Populærvitenskapelig tidsskrift. 2009-2: 66-128. Spesialnummer om kystlynghei i Norge.
- Norderhaug, A. & Johansen L. 2011. Kulturmark og boreal hei – I: Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

Kilder

- Bush, C. R. (1984). Mitt opphav. I: *Lurøyboka -84. Årbok for Lurøy*, s. 32-41. Lurøy kulturstyre: Lofotboka, Værøy.
- Direktoratet for naturforvaltning. (2007). Kartlegging av naturtyper – Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13 2.utgave 2006 (oppdatert 2007).
- Direktoratet for naturforvaltning. (2012). Faggrunnlag for kystlynghei. DN-rapport.
- Fremstad, E. (1997). Vegetasjonstyper i Norge. – *NINA temahefte 12*: 279.
- Gederaas, L., Moen, T. L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. r. (2012). Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012. Artsdatabanken, Trondheim.
- Halvorsen, R. et al. 2009. Naturtyper i Norge (NiN) versjon 1.0.0. – www.artsdatabanken.no (2009 09 30)
- Henriksen S. & Hilmo O. (red) (2015). Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.
- Jordal, J. B. (2012). Kystlynghei - verdisetting. (Faktaark for Kystlynghei utformet av John Bjarne Jordal, 15.02.2012).
- Kvalvik M. S., Carlsen T. H., Johansen L. Thorvaldsen P., Dyrhaug M. & Bär A. 2013. Verdifulle kystlyngheilokaliteter på Ytre Helgeland. Resultater fra kartlegging av kystlynghei fra Bindal i sør til Rødøy i nord. Bioforsk rapport 8 (156) 2013.
- Kvalvik, M. & Carlsen, T.H. 2013. Skjøtselsplan for kystlynghei. Svinøya, Lurøy kommune, Nordland. Bioforsk rapport 8 (124). 14 s.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.

Vedlegg

Vedlegg 1: Retningslinjer for lyngsviing utarbeidet av SNO



SNO-retningslinjer for lyngbrenning

Til: Ansatte i SNO og tjenesteytere

Fra: SNO-sentralt

Dato: Gjeldende fra 2011

Mange verneområder langs kysten innehar store areal med kystlynghei. Dette er en menneskeskapt naturtype som er avhengig av bruk for å bestå. Hvis bruken opphører, vil områdene gro til med busker og trær. Fremmede arter som bergfuru og/eller sitkagran har også blitt plantet mange steder, og er i dag i full spredning. Lyngbrenning er en rask og kostnadseffektiv måte å skjytte kystlyngheia på. Målet er å få fram en mosaikk av vegetasjonsflater med røsslynghei i ulik alder. Da vil heia få størst variasjon og vil også få best fôrverdi. Lyngbrenning i kombinasjon med beiting er den beste måten å skjytte lynghei på. Hvis det i lyngheia er stort oppslag av busker og trær bør dette ryddes før man brenner. Men man kan med fordel la noe stå igjen da treklynger kan brukes som skjul for dyra og beite. Antall år mellom lyngbrenninger kan variere (fra åtte år til over 20 år). Sjekk røsslyngtilstanden; gammel og grov lyng bør brennes, men vær klar over at regenereringa etter brann kan ta noen år og det er viktig å følge med på dette slik at ikke all røsslyng brennes før ny kommer tilbake. Det beste er å brenne FØR mosemattene får mulighet til å bli heldekkende. Husk fotodokumentasjon før, under og etter arbeidet.

Før brenning

- Skjøtselshjemmel gjennom verneforskrift eller NML § 47, og bestilling fra forvaltningsmyndigheten skal foreligge
- Det er kommunen som er myndighet vedrørende åpen brenning. Åpen brenning er bare tillatt dersom kommunen har åpnet opp for dette gjennom "Forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner". Sjekk om kommunen har åpnet opp for dette. I motsatt fall må det søkes dispensasjon fra forbudet
- Stedlig politi skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Brannvesenet skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Naboer og grunneier skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Ha en plan for hvordan brannen kan slukkes
- Planlegg godt hvor det skal brennes – en mosaikkstruktur mellom brente og ubrente flater er å foretrekke. Finnes det naturlige avslutningslinjer (som stier, myrkanter eller tjern) eller må det brennes branngater? Ei branngate bør ha en bredde på 5-6 m

- Brenn alltid mens jorda er fuktig eller det er tele i jorda (sein høst til tidlig vår fram til seinest 15. april)
- Ta hensyn til fugl. Brenningen bør skje før hekketiden. I de sørligste delene av kysten er ærfugl og grågås vanligvis i gang med hekking i mars måned, og brenning i slike områder bør derfor være avsluttet innen 15. mars
- Ta hensyn til fornminner og kulturminner

Under brenning

- Brenn bare under gunstige værforhold; laber bris er passe vindstyrke
- Vanligvis brenner man med vinden
- Ha godt med mannskap og slukkeutstyr (brannvifter, spader med lange skaft, snøskufler etc.)
- Brannen kan startes med en propanblåselampe. Det er en fordel å tenne på flere steder slik at det danner seg en brannfront
- Ved slukking; vær bak flammene og slukk brannen fra kilden. Slukk brannen på bakketoppen. Da mister flammene noe av kraften og er lettere å slukke
- Bruk arbeidsklær av bomull eller ull, kraftige støvler, lue og arbeidshansker

Etter brenning

- Gå aldri fra et område hvor det fortsatt kommer røyk. Forsikre deg om at brannen er godt slukket
- Ha beredskap ved behov for etterslukking
- Få inn på kart hvilke områder som er brent og når de er brent
- Stedlig politi skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Brannvesenet skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Naboer og grunneier skal alltid varsles og etter at brenningen er avsluttet

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.